

FEISCHMIDT MARGIT

Etnicitás és helyi intézmények. Jegyzetek egy mezőségi faluról

A Kolozsvárt Marosvásárhellyel összekötő országút 35. kilométerénél bekötőút nyílik, ahonnan mintegy négy kilométer távolságban terül el az erdélyi Mezőség egyik legnépesebb és legnagyobb kiterjedésű települése, Magyarsovát (Suatu). A falut megközelíteni kívánó látogató első és kikerülhetetlen élménye, kiváltképp, ha esős időszakban érkezik, az út rendkívül megrongált, már-már járhatatlan állapota. Esők után, vagyis tavasszal és ősszel szinte folyamatosan, bokáig, térdközépig érő sár borítja a falu összes utcáját, beleértve a főutat is. Azt már csak később tudhatja meg, hogy minden kellemetlensége dacára az itt laksók az esős időszakokat kedvelik, ilyenkor ugyanis van víz a kutakban. Szárazság esetén az egész falu területén két-három kút marad használható, ami azt jelenti, hogy két, vízzel teli vödörrel a kézben naponta többször is kilométereket kell gyalogolni.

A falut körülvevő tájat kiterjedt sík területek és alacsony dombok alkotják, amelyeken szántóföldek, legelők és manapság igen sok parlagon hagyott terület váltogatják egymást. A gazzal benőtt barázdák és a teraszolás nyomai arról árulkodnak, hogy korábban a falu határának jelentősen nagyobb területeit művelték meg. Magyarsováton a 20. századi földreformokat követően a lakosság nagy része 5 hektár nagyságrendű földeket birtokolt, a föld nélküli szegényparasztiak pedig a falu nagygazdáinál és a két „grófnál” dolgoztak úrbérben. 1952-ben szövetkezetbe vonták a földeket, elvették a termelőeszközöket, és létrehoztak egy állami gazdaságot, ahol szakosított növénytermesztést és nagyállattartást folytattak. A mai idős nemzedék jelentős része két-három évtizedet dolgozott ezekben a keretekben. (1989 előtt ezért 80-100 lej havi nyugdíj járt, ami az akkori városi nyugdíjnak 8-10 százaléka volt.) 1991-92 folyamán megtörtént a földek visszaadása - a törvény értelmében 10 hektárig. Termelőeszközök hiányában azonban - maximálisan - a családi önellátásra történő termelés folyik, értelemszerűen a visszaigényelt földek jelentős része parlagon maradt.

A mezőgazdasági munkaerő javarészt az asszonyokból, az idősekből és az állami munkahelyekről elbocsájtott vagy az utóbbi 3-4 évben már fel sem vett férfiakból áll. A falu foglalkoztatási struktúrájának új színfoltja a kft., mely két, fajátékokat gyártó műhelyt működtet, és mintegy 70 fiatal foglalkoztat (a tulajdonosok nem magyarsovátiak), valamint egy néhány alkalmazottal dolgozó vegyesvállalat, amely a falu határában végzendő mélyfúrásokhoz kapott engedélyt. A helybeli privatizációt két vállalkozás jelzi, egy új kocsmá és a magántulajdonba került malom. Továbbra is állami tulajdonban van viszont a falu egyetlen vegyesboltja, cukrászdája és a régi kocsmá. A középkorú férfiak nagy része továbbra is a közeli városok, főként Kolozsvár gyáraiban dolgozik, általában mint a gyári munkás, egyre kisebb reáljövedelmekért. Az ő életformájukat évtizedek óta a mindennapos ingázás határozza meg, reggel 5 órakor indulnak és délután 5-6 órakor érkeznek haza.

A hetvenes években Romániában erőltetett ütemben elkezdett iparosítás Magyarsovát demográfiai arculatát is megváltoztatta. A gyári munkásokká lett falusiak nagy része beköltözött a városba, és a külvárosi lakótelepeken vásárolt lakást. Szüleik gazdaságába a hiánygazdaság éveiben mindennapi élelemszükségleteiket beszerezni, esetleg a tavaszi és őszi munkák idején jártak haza. Az elvándorlás eredményeképpen ma egész nemzedékek hiányoznak a faluban, az átlagéletkor a statisztikák szerint 52 év. A népszámlálási adatok szerint a falu összlélekszáma 1930-ban 2329, 1956-ban 2930, 1966-ban 2818, 1992-ben pedig 1645 volt, etnikai összetétele megközelítőleg 50 százalékban magyar, 35 százalékban román és 15 százalékban roma.

A faluban öt vallási felekezet van, ugyanennyi templommal. A legnépesebb gyülekezet az unitáriusoké, akik a falu központi fekvésű és legrégebbi templomát birtokolják, amely a 14. században épült gótikus stílusban. A magyar lakosság kisebb része református hitű, templomuk ugyancsak a falu adminisztratív központjának közelében van. A magyarszováti románok többsége görögkeleti vallású. Mai fatemplomuk a 19. század végén épült, de egyházi iratok tanúsága szerint már a 14. század elején rendelkeztek templommal és hozzátartozó birtokkal. 1992-ben Magyarszováton is újraalakult a '40-es évek végén erőszakkal feloszlatott görög katolikus egyház. Visszatért híveik visszafoglalták korábbi templomukat, amelyet az elmúlt évtizedekben az ortodox egyház használt. A legfiatalabb egyház a faluban a neoprotestáns adventistáké, akik jelentős nyugati segítséggel az utóbbi években építettek templomot a falu központjának közelében.

Néhány évvel ezelőtt a kulturális antropológia bizonyos elméleti irányainak, valamint módszertanának szabályai szerint hosszabb terepmunka színhelyéül választottam e falut.¹ A kérdést, amelyre ott és elsősorban arra a helyre érvényes választ kerestem, kezdetben így fogalmaztam meg: miként értelmezhető és hogyan működik a mindennapi életben az etnicitás. Az még egy korábbi, az íróasztal mellett hozott döntés volt, hogy nem azok után a kategóriák után kutatok, amelyekkel a lexikonok és kézikönyvek többsége az etnikai identitást vagy az etnikai csoportot, mint egy lezárt és jól körülhatárolt entitást jellemzik. Annak a folyamatnak kívántam egyfajta értelmezését adni, amelyben létrejön, folyamatosan újratermelődik az a kulturális jelentésrendszer, amely megjeleníti a hasonlóságoknak és különbségeknek, a „mi”-nek és az „ők”-nek azt a sajátos formáját, amit etnicitásnak nevezünk.² A terepmunka folyamán később azokra a helyzetekre koncentráltam, amelyekben a mindennapi élet folyamatába ágyazva antropológiai módszerekkel tetten érhetőek e jelentéskonstruálás mozzanatai. A részt vevő megfigyeléssel, valamint az interjú különböző formáival igyekeztem képet alkotni a faluban tipikus találkozási helyzetekről³ románok és magyarok között, azokról a társadalmi, politikai és nem utolsósorban szimbolizációs folyamatokról, amelyek létrehozzák a határt a két csoport között és az azt megjelenítő etnikai szimbólumokat. A vizsgálatban alkalmazottak közül most csupán egyetlen szempontból szeretném megvilágítani a kérdést, nevezetesen abból, hogy az intézményeknek, a hatalom különböző formáinak milyen szerepük van az etnicitás megalkotásában és reprodukálásában.⁴

A faluba érkező és a „helyiek élete, a falu múltja” felől érdeklődő idegen minden valószínűség szerint - hozzám hasonlóan - rövid úton eljut T. Attilához. Ő az, aki a falubeliek szerint „a legjobban tudja a dolgokat”, és aki a beszéléshez is a leginkább ért, vagyis akit maga helyett beszéltet, akit valamiféle képviselői funkcióval látott el a helyi közösség.

Attila édesapja, Sándor mesterember volt, s mint ilyen, a falu módosabb gazdái közé tartozott, családjával együtt egy központi fekvésű házban lakott. A református egyház karátorként igen nagy tekintélyű ember, akire ma is úgy emlékeznek, hogy „bátor ember volt, kiállta magyarok mellett abban a nehéz időben, amikor a magyarokat többet támadták a románok”. Az elbeszélő a második világháborúra és az azt követő évekre céloz, a lakosságcserére, a frontok átvonulására, a magyar katonák és a román csendőrök garázdálkodásaira, ami azelőtt nem létező feszültségeket keltett a faluban. Sándor ebben az időben került konfliktusba Vasileval, egy román nagygazdával, akit ma is „nagy román”-ként emlegetnek, és úgy tudják, hogy vasgárdista volt. Az éjszaka leple alatt szökött át a határon és évekre az akkor magyar adminisztráció alá tartozó Kolozsváron telepedett meg. A háború után visszatért, a korábbi ellentétei azonban még évekig kísérték. A kocsmai verekedéseknek gyakori résztvevője volt, de ezt a közösség úgy értelmezte, mint amit „a magyarok védelmében tett”. Egy napon, amikor ő éppen távol volt, az utcán megtámadták és megverték a nagyobbik fiát - aki román fiatalokat azért szólított meg, mert lopták a pap kertjéből a

kukoricát, de édesanyja úgy emlékszik, hogy „egy kis bokréta miatt verték be boronafoggal a fejét”. Az éppen hazaérkező és fia segítségére siető apát ugyancsak súlyos sérülések érték. „Miközben apámat szúrták, ordították, hogy megöljük a magyarok királyát” - mondta Attila, aki, ha bizalmasabb körben a románok szoba kerülnek, nem mulasztja el, hogy ilyen és ehhez hasonló utalások formájában példa értékűvé tegye apja áldozatát.

Attila élettörténete számtalan ponton visszautal erre az eseményre, olyan kisebb epizódokból alkotja meg saját életét, amelyekben szimbolikusan vagy fizikailag is legyőzte a vele szemben álló, őt vagy „övéit” bántalmazó „románt”. Számára a faluban élő magyarokkal ellenséges, ugyanakkor az állam által támogatott „románt” jelenítik meg a rendőrök, akikkel olykor a tettegességig menő konfliktusairól beszél. Felfogásában a maga és mások rendőri zaklatásainak nem politikai, hanem a legkülönbözőbb ürügyekkel mindig etnikai természetű oka volt.

Attila legnagyobb sérelme azonban az előbbieknél személyesebb jellegű: három gyermeke közül az egyik, Krisztina lánya román férfihoz ment férjhez. E század hetvenes éveitől az etnikai endogámiának szigorú és a szóbeli emlékezet, valamint az anyakönyvek tanúsága szerint soha át nem hágott törvényei voltak Magyarországon. Krisztinát is a legkülönbözőbb eszközökkel - a nagypapa emlékének meggyalázására való hivatkozástól a testi fenyegetésgpróbálták eltéríteni férjhezmeneteli szándékától. Miután a házasság a szülői tiltás ellenére létrejött, a fiatalasszony a városba költözött. Mindketten üzemi munkások, és külvárosi lakótelepi lakásban nevelik három gyermeküket.

Attila évek múltán fogadta vissza a lányát, látva, hogy unokái magyarul is megtanulnak, lassan beletörődött a helyzetbe, bár barátai, szomszédai társaságában még manapság is felemlegeti, hogy mennyit szenvedett akkor, (Valóban évekig kezelték különféle pszichoszomatikus betegségekkel.) Hallgatósága, bár ilyenkor sajnálkozással nyugtázza a panaszokat, más környezetben, más alkalmakkor azonban elmondják, hogy az, ahogyan Attila erre a helyzetre reagált, mégiscsak túlzás volt. A közvélemény enyhébb ítélete arra enged következtetni, hogy az Attila sérelme és érzékenysége az ilyenkor szokásosnál nagyobb.

Ezek a történetek jelentésüket Attila társadalmi pozíciójának összefüggésében nyerik el. Nyolc osztályt végzett, amivel nemzedékében az egyik legmagasabb iskolázottságú ember a faluban. Könyvtára van - a lelkészek és a tanítónő könyvtára mellett a legnagyobb a faluban - , és büszke is arra, hogy olvas. Közel harminc éve ő a község molnára. Mestersége révén a téjesesített falu átlagához képest nagyobb anyagi jólétet tudott biztosítani hattagú családjának, saját maga számára pedig nagyobb függetlenséget. Az 1989-es változást követően megvásárolta a malmot, ahol azóta magánvállalkozóként dolgozik. A korábban a falu informális hierarchiájában betöltött státusát jelzi, hogy magyarok és románok többsége őt választotta a falu polgármesterévé, tisztségéből azonban néhány hónappal később a megyei szervek lemondatták. Az utóbbi intézkedés Attila tekintélyét nem csökkentette, sokkal inkább azt eredményezte, hogy „helyreállt”, illetve megerősödött a korábbi évtizedekre jellemző hatalmi dualizmus, a formális és informális hatalom kettéválása.

Attila háza intenzív társadalmi élet színhelye, gyakran járnak ide a férfiak „politizálni”, a falu közös dolgairól, az előjárók mulasztásairól beszélni, olykor személyes problémáikban tanácsot kérni. Ugyanakkor állandó román vendégei is vannak a háznak, Attila barátai, egyiküket, a volt iskolaigazgatót - akihez talán a legmélyebb baráti szálak fűzik - „nagy romának” tartják a faluban.

A „nagy román” jelző talán a leggyakrabban éppen az említett férfi neve kapcsán hangzik el a faluban. I. Vasile szegényparaszti családból, a községhez tartozó szomszédos román faluból származik. Történelem szakos tanár, aki évtizedeken át volt a helyi iskola igazgatója. Tekintélyre ebben a minőségében tett szert. A róla szóló történetek, amelyek egyben mintegy illusztrációi a „nagy román” jelzőnek, olyan helyzeteket idéznek, amelyekben indulatában és

többnyire alkoholos állapotban a román történetírás érveivel igyekezett megsemmisíteni a vele vitában vagy konfliktusban álló magyar félt. Kevés kivételtől eltekintve, amelyek többnyire nyilvános kocsmái szóváltások, ezekre a konfliktusokra a helyi elit román és magyar tagjai között kerül sor. Eszközei, melyeknek mindkét fél birtokában van, történelmi és morális sztereotípiák.

A magyarszováti magyarok sok esetben nagy románoknak tudják és mondják a falu formális vezetőit és hivatalnokait is. A faluban a nyolcvanas évek kezdete óta minden állami alkalmazott román. Lényeges különbség van azonban egyrészt a kocsmáros, a postás, a bolti eladó, másrészt a rendőrök és a polgármesteri hivatal bürokratainak „románsága”, pontosabban a velük való találkozásokban termelődő etnikai jelentések között. Az értelmezések szintjén jóllehet diszkriminatívnak tartják, de a mindennapi interakciókban nem realizálják a bolti eladók, a postás, a kocsmáros etnikai „másságát”, mert egyrészt az esetek többségében mindkét fél a helyzetnek megfelelően nyelvet tud váltani, másrészt a személyes ismertség kerül ilyenkor előtérbe, hiszen évekig vagy évtizedekig ugyanaz a postás és a kocsmáros a faluban.

Más a helyzet a végrehajtó hatalom helyi képviselőivel. A rendőröket évtizedek óta mindig máshonnan helyezték ide, ezért általában nem beszéltek magyarul, és néhány év után ismét más szolgálati helyre rendelték őket, ily módon személyes kapcsolataik sem igen alakultak ki, magyarokkal még kevésbé. A velük való „személyes” találkozások általában valamilyen zaklatáshoz kapcsolódnak, amelynek az érintett magyarok mindig etnikai jelentést tulajdonítottak. A nyolcvanas években az erdélyi és magyarországi táncházmozgalommal kapcsolatban állt primás ma úgy gondolja, hogy „magyarsága miatt” kellett egy többnapos rendőrségi kihallgatást elszenvednie. Fentebb már szó volt T. Attila történeteiről, arról, hogy a tettelegességig menően miként zaklatták a számára az általa hatalmát és „a románságot” egy időben képviselő rendőrök.

A két választott tisztségviselő, a polgármester és helyettese kivételével a hivatal összes állandó alkalmazottja román, égszemélyileg ugyanazok, akik 1989 előtt is betöltötték ezeket a tisztségeket. A velük való kommunikáció nyelve - „az ország hivatalos nyelve”, tehát ideológiai jelentése és jelentősége van - a román, ami némely esetben máris helyzeti előnyhöz juttatja őket. A hivatalnokok itt nemcsak az információk birtokosai, ellenőrzésük alatt tartják a megyei és országos vezetés felé való kapcsolatokat, valamint a végrehajtás felett is önkényes hatalmuk van. Az új gazdasági helyzetben pozicionális előnyöket élveznek, amelyekből egyéni és szűkebb csoportérdekeik szerint juttatnak másoknak is, olyan döntések révén, amelyek úgymond a „román érdekeket” helyezik előtérbe. Hatalmuk legitimitását az etnicitás politikai képviselőjével és egy helyileg reprodukált nacionalista diskurzussal teremtik meg. Ebben a törekvésükben pedig a megyei és az országos vezetés szimbolikus és valóságos támogatását tudják maguk mögött.

Mellettük a falu választott vezetőinek, a polgármesternek és helyettesének a valóságos cselekvési tere igen szűk. Hivatalos megnyilvánulásaikban, csakúgy mint a velük készített interjúkban a „testvériséget”, a „békés egymás mellett élést” hangoztatják, vagyis a szocialista internacionalizmus beszédmódját örökítik tovább. E diskurzus aktuális funkciója a magyar vezetők hatalmának legitimálása „a románok”- elsősorban az erős hatalmi érdekcsoport - irányába úgy, hogy közben „a magyarok” - az informális elit - támogatását se veszítsék el teljes mértékben. Az előzményekről annyit jó tudni, hogy a jelenlegi polgármestert és helyettesét először 1990-ben átmeneti jelleggel a megyei vezetés nevezte ki, majd az első helyhatósági választásokon - miután mindkét elit számára elfogadható kompromisszumnak látszott - formálisan az RMDSZ támogatásával, majd a falu magyar lakosságának egyöntetű szavazatával kerültek ebbe a tisztségbe.

Annak az elitnek, amelynek tagjait bizonyos helyzetekben a „nagy magyar” / „nagy román” jelzővel illetik, másik részét a helyi értelmiség, „a” pap, „a” tanító és „a” tanár, pontosabban

a lelkészek, a tanítók és a faluban lakó tanárok alkotják. Ez esetben nyilvánvaló, hogy az etnicitás képviselőjére alkotott státuskategória elsősorban bizonyos intézmények működésére és ideológiájára vonatkozik.

A református és az unitárius egyház istentiszteletei a faluban lakó magyarok személyes találkozásának alkalmai, keretei, amelyek nemcsak, sőt ma már nem is elsősorban a felekezeti, hanem az etnikai együvé tartozás érzését táplálják, implicite pedig az ortodox vagy görög katolikus vallású románoktól való megkülönböztetés emotív alapját alkotják. A két protestáns vallás és a hozzájuk tartozó közös gyakorlat mint tudás, a „román” egyházak előbbtől eltérő gyakorlataival szemben etnicizálódik. De egyik esetben sem csupán a helyi körülmények között etnicizálódott egyházi tanításokról van szó. Az ortodox papot a magyarok azzal vádolják, hogy a román nacionalista párttal áll kapcsolatban, hogy „történelmet prédikál”, s ezáltal a magyarok ellen uszítja híveit. Ezzel szemben a protestáns lelkészek istentiszteletein csak a bibliáról lehet hallani, mondjuk, időnként viszont egyetértőleg teszik szóvá azokat a metaforikus utalásokat, amelyek mögött egy elnyomott kisebbség morális felsőbbrendűségében ismernek etnikai kollektív magukra. Ugyanakkor a vasárnapi istentiszteleteken, lévén az egyetlen alkalom, amikor a falu magyar lakosságát nyilvánosan meg lehet szólítani, teszik közzé az RMDSZ körleveleit, felhívásait, ezáltal is a gyülekezet etnikai közösség jellegét hangsúlyozván.

Az iskola a választhatóság által válik etnikai intézménnyé, hiszen ugyanott, ahol magyarul fog tanulnia gyermek, a párhuzamos osztályban románul is tanulhatna, és az utóbbi köztudottan számos előnnyel jár. Mégis nagyon ritkán fordul elő Magyarországon, hogy magyar szülők román osztályba írássák a gyermeküket, sőt ez olyan normasértésnek minősül, amelyet a környezet „kibeszélésben/sel” szankcionál. A párhuzamos, különböző tannyelvű osztályok a szocializáció folyamatában az első intézményes formái az etnikai megkülönböztetésnek és reprezentációnak. A gyermekek életében ez azokban a versenyekben, de még inkább verekedésekben jelentkezik legélesebben, amelyekben románok és magyarok, illetve románokként és magyarokként kerülnek szembe egymással.

Az etnikailag tagolt intézményi struktúrát a nyelvi különbséggel legitimálják. A nyelv, amely a mindennapokban a kommunikáció rugalmas eszköze, az iskola által ideológiai jelentéssel töltődik fel, a kétnyelvű közegben az etnicitás mentális reprezentációjaként kezelik. Az iskola működését és a falu életében betöltött szerepét ugyancsak az etnicitás ideológiai dimenziójában helyezik el a tanárok közötti közismert politikai és ideológiai ellentétek, legfőképpen az, hogy a pozicionális előnyök itt is a román nemzeti ideológiának való elkötelezettséggel vannak összefonódva.

A fenti leírás az etnicitás konstrukciójának egyetlen vetületére igyekezett rávilágítani, arra, hogy a mezőségi faluban melyek azok az intézmények és hozzájuk tartozó társadalmi státusok, amelyeket az etnikai képviselő és reprezentáció funkciójával/jogosítványával ruháznak fel.⁵ Az etnicitásnak Magyarországon vannak formális és informális szimbolikus termelőhelyei, olyan intézmények, amelyek hatalmukat az etnicitással mint ideológiai konstrukcióval legitimálják. A formális kategóriába egyrészt az egyház és az iskola tartozik, amelyek a nyelvet és a vallást jelenítik meg és gyakorlatuk révén termelik újjá az etnicitás mentális reprezentációjaként. A nemzeti kultúra szimbólumait előállító országos, illetve nemzeti intézményekkel állnak kapcsolatban, valójában az utóbbiakat közvetítik helyi szinten. Az etnicitást ebben a jelentésében a falusi elit egy része, az úgynevezett falusi értelmiség saját pozíciójának legitimálására, annak ideológiájaként termeli újra.

A formális elit másik részét a hivatalnokok, az államapparátus tagjai alkotják. Ők a pozicionális előnyeikből fakadó hatalmukat legitimálják politikai dimenzióban etnikai érvekkel, mégpedig oly módon, hogy az általuk ellenőrzött helyi versenyben a különböző esélyeknek etnikai értelmezést adnak.

A falu informális elitje viszonylagos anyagi függetlenséggel rendelkező, az átlagnál magasabb képzettségű emberekből áll, akik az előbbi pozicionális előnyök hiányában kulturális és morális értékek konstrukciójából alkotnak maguk számára szimbolikus tőkét. Bár vannak a hivatalnokok érdekcsoportján kívül álló, informálisan nagy tekintélyű román emberek, meghatározónak látszik viszont az a trend, hogy amíg a formális hatalmi pozíciókat „románként”, az informális hatalmat legitimáló szimbolikus tőkét „magyarként” definiálják. .

A falu intézményeit kezükben tartó „nagy magyarok” és „nagy románok”, mint azt a megnevezés is mutatja, hatalmának legitimációja az etnicitás nekik tulajdonított/általuk kisajátított képviselője. A román és a magyar „nagyok” együttesen, éppen a fölosztás (magyar és román) általuk megjelenített elvei alapján uralják a világ egyfajta szemléletét, itt jelesül azt, hogy „a világ” magyarokból és románokból áll. Az általuk termelt vagy jóváhagyott etnikai jelentések végső soron az ő szimbolikus hatalmukat legitimálják, közvetve tehát közös érdeküket szolgálják. A „nagy románok” és „nagy magyarok” között a faluban időről időre sorra kerülő konfliktusok, de ennél gyakrabban az ilyen helyzetek nyelvi megjelenítőse olyan rítusok, amelyek mindkét etnikai képviselő szimbolikus hatalmát növelik, de ugyanakkor annak a rendnek legitimitását is, amelyben „románok” és „magyarok” vannak.

Jegyzetek

1 A terepmunka első szakasor 1992/93-ban a párizsi CRESPO Kende Péter által vezetett kutatási projektjében zajlott. A terepmunka befejezését, valamint egy átfogóbb tanulmány megírását a DAC Alapítvány és a Közép-Európa Intézet *Konzervativizmus, radikális jobboldaliság, nacionalizmus a mai Közép-Kelet-Európában* című projektje támogatta. Az etnicitás elméletéről részletesebben írtam az *Etnicitás és mindennapi élet Magyarországon* című tanulmányban, amely megjelenés előtt állt a DAC Alapítvány kiadásában. Az elméleti keret, amelyben e tanulmány fogalmait és módszereit értelmeztem, elsősorban az interpretív és szimbolikus antropológiáé.

2 A szakirodalom jelentős része társadalmi, politikai, ideológiai és/vagy szimbolikus konstrukcióként értelmezi az etnicitást. Lásd például Hicks, George: Introduction.: Problems in the Study of Ethnicity. In: Hicks, G. and Leis, Philip (eds.): *Ethnic Encounters: Identities and Contexts*. North Scituate 1977. 1-20.; Dittrich, Eckhard und Radtke, Frank-Olaf: Einleitung. Der Beitrag der Eisenstadt - Wissenschaften zur Konstruktion ethnischer Minderheiten. In: Dittrich, E./ Radtke, F. O. (hg.): *Ethnizität. Wissenschaft und Minderheiten*. Westdeutscher Verlag 1990. 11-40.; Eriksen, Thanos Hylland: *The Cultural Contexts of Ethnic Differences*. Man 26. 1991. 127-144.

3 A Kommunikációs Antropológiai Munkacsoport (KAM) a csíkszeredai interetnikus kapcsolatokról írt tanulmányában beszélt tipikus találkozási helyzetekről. Lásd *Román-magyar interetnikus kapcsolatok Csíkszeredában*. Kézirat, 1993.

4 Hatalmi viszonyok és etnicitás kapcsolatáról lásd elsősorban Bentley, G. Carter: *Ethnicity and Practice*. Comparative Studies in Society and History 29. 1987. 1. 24-55.; Cohen, Abner: *The Lesson od Ethnicity*. Introduction to Cohen, A. ed. Urban Ethnicity. London 1974.; Cohen 1974.; Olzak, Susan - Nagel, J.: *Competitive Ethnic Relations*. Orlando 1986.

5 Etnicitás és reprezentáció viszonyáról lásd mindenekelőtt Bourdieu, Pierre: Az identitás és a reprezentáció. *Szociológiai Figyelő*, 1985.

FEISCHMIDT MARGIT

ETHNICITY AND LOCAL INSTITUTIONS: NOTES ABOUT A VILLAGE IN MEZŐSÉG ROMÁNIA

This paper highlights a special aspect of a comprehensive research on the relation of ethnicity and local institutions. The research focused on the construction and function of ethnicity in a village's everyday life. It aimed to interpret the process of the continuous reproduction of a cultural system of meanings representing a special distinction between “us” and “them”, a distinction called ethnicity. This paper emphasizes the role of institutions, the different local forms of power in the creation and reproduction of ethnicity. It concentrates thus on efforts of giving definitions “from above”, their social and political background, and not on everyday “from below”-techniques.

Regio – Kisebbség, politika, társadalom 1994. 5. évf. 3.sz.

The village whose “ethnic relations” are presented is Romania’s Magyarszovát (Suatu), inhabited since centuries by Hungarians, Romanians and Romas. After a brief sketch of the village’s present conditions the author describes concrete situations which throw light on the functions of power and on the “use” of ethnicity. She speaks of informal and formal “places of production” of ethnicity, the formal ones including intermediary institutions of symbols of national culture (school, churches and bureaucracy ethnicizing its political power), while the informal ones include the elite using ethnicity as an ideological construction for the reproduction of its symbolical power.